

коммуникативной сугестогенности и определена доминантная репрезентативная система представителей украинской лингвоментальности.

Ключевые слова: реклама, лингвистическая суггестия, НЛП, суггестивная лингвистика, репрезентативная система, модальность, предикаты.

A. V. Kovalevska,

Candidate of Philology,

Senior Lecturer of Applied Linguistics Department at Journalism Faculty

„Odesa Law Academy” National University,

7, Pionyerskaya St., Odesa, Ukraine,

tel.: (048)719-88-40

anastasia.kovalevska@facebook.com

MODALITY EDITING AS THE OPTIMIZING INSTRUMENT FOR SUGGESTIVE EFFECT IN ADVERTISEMENT TEXTS

Summary

The national linguistic mentality sphere is the object of the author's scientific research, while the lingual markers of its representative marking is the subject, which defines the total focus and essentiality of the research, aiming at figuring out the dominant perception system of Ukrainian linguistic mentality representatives.

The above mentioned aim presupposes the need for psycholinguistic interpretation, thus, the experimental methods were involved, including the psycholinguistic experiment according to Ch. Osgood's methodics. Having interpreted the experiment results, it is possible to claim that since kinesthetic modality is the dominant one for the Ukrainian linguistic mentality representatives, the usage of appropriate predicates will stipulate not only for improving the perception of any suggestive text, but also for a significant increase in its suggestive effect, which will, in its turn, optimize the construction of discourses aimed at the Ukrainian linguistic mentality representatives.

Key words: advertising, linguistic suggestion, NLP, suggestive linguistics, representative system, modality, predicates.

УДК 811.161.2'367.335

О. А. Лимаренко,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри граматики англійської мови

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова,
Французький бульвар, 24 / 26, м. Одеса, 65058, Україна,
тел.: (048)776-11-15,
lylymar@rambler.ru

ТАКСОНОМІЗАЦІЯ ПРОТИРІЧЧЯ В ЛІНГВІСТИЦІ

У статті розглядаються міждисциплінарні особливості феномена „проти-рiччя” (а саме: у філософії, соціології, психології, когнітивістиці). З точки зору останньої пропонується логіко-семантична таксономізація типів, видів і класів протиріччя. Найбільша увага приділяється контрадикторності як лінгвокогнітивному явищу, яке рефлектується в мові у вигляді складносурядного речення протиставності / адверсативності (паратаксис) та складнопідрядного речення допустовості / концесивності (гіпотаксис).

Ключові слова: протиріччя, таксономія, екзогенний, ендегенний, когнітивний дисонанс, контрадикторність, адверсативність, концесивність.

Об’єктом пропонованої статті є феномен „проти-рiччя”, *предметом* – його загальнонаукові та лінгвоспецифічні особливості. Протиріччя – це „категорія, що виражає внутрішнє джерело будь-якого розвитку, руху” [12, с. 56], але не можна однозначно стверджувати, що воно існує в зовнішньому / фізичному світі: „у світі немає протиріччя, а є лише наше ставлення до нього” [11, с. 62]. Фізичний світ не можна визначити як суперечливий чи несуперечливий, а тому поняття „проти-рiччя” для нього є, очевидно, неприйнятним. Про протиріччя можна судити лише крізь призму людського мислення, яке використовується мовою.

Отож не знаючи напевно, існує чи не існує протиріччя в зовнішньому світі, ми застосовуємо до нього людські мірки. Слова фон Врігта про те, що „світ іноді повинен описуватися як існуючий у певному стані й разом з тим як існуючий у суперечливому стані” [2, с. 536], дають підстави інтерпретувати його в міждисциплінарних вимірах – філософському, (соціо)психологічному, лінгвокогнітивному тощо.

Протиріччя у філософії вважається внутрішнім джерелом будь-якого розвитку (пор.: „Противоречие есть корень всякого движения и жизненности; лишь поскольку нечто имеет в себе самом противоречие, оно движется, имеет побуждение и деятельно” [3, с. 65]). Воно інте-ріоризується філософією як еволюційно закономірні переходи в межах ступеневого ланцюга „тотожність – різниця – протилежність – власне

протиріччя” [13, с. 56]. Вважається також, що протиріччя пов’язані з діалектичним законом пізнання, виражають глибокі гносеологічні труднощі цього процесу, примушуючи замислитися над принципами ментальної діяльності людини [7].

Протиріччя в соціології розглядається як рухома сила соціальної боротьби, яка може набувати антагоністичного, неантагоністичного і дисоціативного вигляду [10, с. 352]. Об’єктивний світ суспільства складається з суб’єктивних „цільностей”, що представляють собою членів суспільства, зіткнення інтересів яких неминуче тягне за собою і протиріччя – наприклад, між одночасним прагненням до асоціації та дисоціації. Баланс цих протилежних сил становить собою вирішення подібних протиріч. Умовно ця сфера називається зовнішнім соціальним світом, на відміну від зовнішнього фізичного світу.

Протиріччя у психології тлумачиться як інтерсуб’єктна (міжособистісна) конфліктологічна колізія. Остання становить собою актуалізоване протиріччя – зіткнення протилежно спрямованих інтересів, цілей, позицій, думок, поглядів суб’єктів взаємодії або опонентів і навіть зіткнення самих опонентів [6, с. 213–214]. Виділяючи низку обов’язкових ознак конфлікту-протиріччя (біполярність протиставлених тенденцій як джерело протиріччя; активність, спрямована на переборення протиріччя; суб’єктність – наявність носіїв / виразників протиріччя), психологія має в своєму арсеналі численні типології та форми протиріччя, які можуть комбінуватися між собою. Найузагальненіша дихотомія виокремлює дві нерівновеликі групи протиріччя: *інтрасуб’єктні* (конфлікти із самим собою) й *інтерсуб’єктні* (конфлікти між суб’єктами як окремими індивідами або як представниками груп). Остання виявляється в дихотомії „позитивний – негативний вплив” на особистість. Перший проявляється в інтенсифікації пізнавальної діяльності, ослабленні особистісної напруженості в мотивуванні пізнавальних потреб, створенні передумов для особистісного розвитку тощо. Негативний вплив протиріччя на особистість може виявитися у зниженні ефективності діяльності (аж до деструкції), підвищенні особистісної напруженості, виникненні гострих емоційних переживань, погіршенні психічної й соціальної адаптації тощо. Оскільки протиріччя відбиває ідею несумісності двох денотативних ситуацій, воно є явищем лінгвокогнітивного порядку: виникаючи як наслідок когнітивного дисонансу в голові *homo mentalis*, воно об’єктивується *homo loquens* лише в мові й через мову, тобто привно-

ситься у світ людиною. У зовнішньому фізичному світі протиріччя немає, бо воно не існує поза діяльністю людини. Протиріччя – це відбиття внутрішнього світу людини і зовнішнього соціального світу.

Когнітивно-логічне протиріччя (когнітивний дисонанс) об'єктивується як форма боротьби *нового зі старим*, де *нове* видається певною мірою алогічним, проте ця алогічність може мати смисл, бо вона не є ані істинною, ані хибною [11, с. 93]. Когнітивне протиріччя спричиняється зіткненням несумісних знань, уявлень, когніцій. Воно виникає тоді, коли когнітивний дисонанс зачіпає значимі для особистості переконання та спонукає до реального вибору між двома можливими варіантами. Саме в цих випадках дисонанс переживається як серйозна проблема, що вимагає ослаблення або подолання. Таке протиріччя має складну таксономічну організацію (рис. 1).

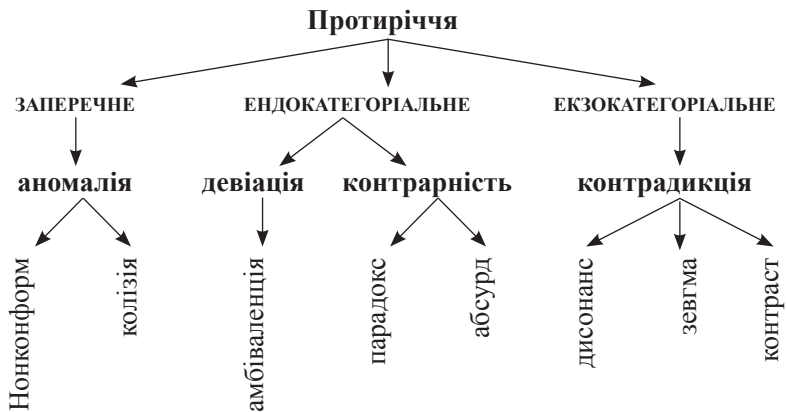

Рис. 1. Логіко-семантична таксономіка протиріччя

За ступенем зіткнення чи взаємозаперечення членів протиріччя формальна логіка розрізняє три основних когнітивних типи на рівні пропозиції: заперечне (заперечно-категоріальне), екзогенне (зовнішньокатегоріальне) і ендогенне (внутрішньокатегоріальне) [11, с. 88–89]. *Заперечно-категоріальне* протиріччя / $A \in \text{не-}A$ / є негативним, оскільки в його основі лежить просте ствердження протилежного за схемою „ A – це не- A у формі A ” (червоне – це не червоне). *Екзокатегоріальне* протиріччя / $A \in B$ / виникає на зовнішньому (поверхневому)

рівні висловлення, коли стверджується, що „*A – це B у формі A*” (червоне – це холодне, червоне – це гаряче), тобто *A* і *B* належать до різних категорій. **Ендокатегоріальне** протиріччя */A* є *C/* виникає на внутрішньому (глибинному) рівні висловлення, коли стверджується, що „*A – це C у формі A*” (червоне – це зелене, червоне – це малинове): *C* належить до тієї ж категорії, що й *A*.

За ступенем зіткнення чи взаємозаперечення членів протиріччя формальна логіка розрізняє три основних когнітивних типи на рівні пропозиції: заперечне (заперечно-категоріальне), екзогенне (зовнішньокатегоріальне) і ендогенне (внутрішньокатегоріальне) [11, с. 88–89]. **Заперечно-категоріальне** протиріччя */A* є не-*A/* є негативним, оскільки в його основі лежить просте ствердження протилежного за схемою „*A – це не-A у формі A*” (червоне – це не червоне). **Екзокатегоріальне** протиріччя */A* є *B/* виникає на зовнішньому (поверхневому) рівні висловлення, коли стверджується, що „*A – це B у формі A*” (червоне – це холодне, червоне – це гаряче), тобто *A* і *B* належать до різних категорій. **Ендокатегоріальне** протиріччя */A* є *C/* виникає на внутрішньому (глибинному) рівні висловлення, коли стверджується, що „*A – це C у формі A*” (червоне – це зелене, червоне – це малинове): *C* належить до тієї ж категорії, що й *A*.

З точки зору граматики, формально-логічна теорія обмежується розглядом протиріччя переважним чином на рівні простого речення, а тому всі їх три типи можна вважати внутрішньореченневими та одночасно вважати їх суто логічними категоріями. На відміну від них, наступні чотири класи можна вважати когнітивно-логічними, оскільки вони розрізняються ступенем відхилення від вихідного значення, що береться за еталон: **аномалія** – невідповідність дійсного і належного, не-норма, неправильність; **девіація** – відхилення від норми, від загальної закономірності; **контрарність** – протиставлення суджень, які виключають одне одного; **контрадикція** – заперечення одного судження іншим і виключення третього. Від наведеної когнітивно-логічної класифікації суперечливих пропозицій принципово відрізняється логіко-семантична класифікація суперечливих висловлень (СВ), серед яких прийнято розрізняти кілька підкласів.

Нонконформні СВ фіксують таку аномальну невідповідність суб'єкта і предиката, при якій подібність і різність порівнюються за ступенем. **Колізійні СВ** відбивають аномальне зіткнення протилежних поглядів, прагнень, інтересів, а в юридичній практиці –

розходження між окремими законами однієї держави або протиріччя законів, судових рішень різних держав.

Амбівалентні СВ містять у собі таке відхилення від норми, при якому відбувається зіткнення двох значень однієї мовної одиниці в одному контексті, що призводить до їхнього неоднозначного витлумачення. **Парадоксальні СВ** фіксують протиріччя за схемою контрарності, при якій спостерігається відхилення від норми і від здорового глузду, тобто несподіване явище, що не відповідає звичним уявленням. У силу цього мовні одиниці виявляють більше розходжень, ніж подібностей, але подібність зберігається в силу віднесеності до тієї самої категорії (*Я из города в город Плыву на каком-то пароме, А точнее сказать, Никуда я на нем не плыву* /А. Ю. Кольшевский/). При цьому можливий вихід із протиріччя, тобто надання переконливого пояснення (це лише здається, що я пливу). Одним із різновидів парадоксу є **антиномія** (протиріччя в законі), що з античних часів було предметом уваги багатьох філософів, які вважали антиномічним той факт, що кожне з положень може бути логічно доведеним: перервність і безпервність матерії, скінченність і нескінченність світу тощо.

Абсурдні СВ є семантично неправильними, тобто безглуздими, де спостерігається повна непорівнянність суб'єкта й предиката. Абсурдне, безглузде нерідко збігається з поняттям алогічності, що видно із відомих прикладів К. Бюлера: „*Dieser runde Tisch ist viereckig / Цей круглий стіл чотирикутний*” (логік обурений, граматик мовчить) і „*Дя стіл кругле*” (граматик обурений, логік задоволений) [1, с. 62] (пор. також пасаж Н. Хомського „*Colorless green ideas sleep furiously / Безбарвні зелені ідеї люто сплять*”). Безглуздом варто вважати таке речення, що є аграматичним, але не обов'язково порушує вимоги семантики. Конфлікт із правилами робить речення абсурдним тільки у випадку екстремального порушення категоріальної віднесеності мовної одиниці, тобто коли воно функціонально безглузде. Речення *Мій стіл гнівається* та *Мій стіл пленарний* протиставлені як нормальний і екстремальний випадки категоріального порушення, але ніщо не заважає віднести другий приклад до ситуації, коли стіл може стати пленарним (призначеним для пленуму).

Дисонантні СВ (протилежне – консонанс) є контрадикторним судженням, у якому спостерігається невідповідність, неузгодженість чогось чомусь, розлад, відсутність гармонії (*На вулиці холод, але він пішов без шапки; Він пішов без шапки, хоча на вулиці холод*).

Контрастні СВ відбивають контрадикцію різко виражених протилежностей і являють собою парадигматичне протиставлення двох різних заповнень однієї й тієї ж семантичної позиції (*Іван носить чорні сорочки, а Петро білі*). Розрізняють два види контрасту – онтологічний (існує в реальному світі) і епістемічний (пов'язаний з пізнавальними настановами людини) [4, с. 204]. **Зевгматичні СВ** – риторично забарвлені речення, побудовані на основі логіко-смыслового парадоксу („синтаксично однорідне поєднання семантично різнорідних слів і сполук” [8, с. 164]). Зевгма, під „дахом” якої поєднуються аномальні у смысловому відношенні компоненти висловлення, утворює вузол атракції, здатний здійснювати значний персуазивний вплив на свідомість співрозмовника (*Я п'ю каву з дружиною, з цукром і з задоволенням*).

З усіх перелічених типів, видів і класів протиріччя особливий вузол проблематики складають останні їх логіко-семантичні різновиди – дисонанс, зевгма і контраст, які належать до екзокатегоріальних (внутрішньореченневих) величин і становлять собою три іпостасі контрадикторності – протиріччя, яке є релевантним для синтаксичних розвідок.

Контрадикторність є лінгвокогнітивною іпостассю протиріччя. Наголошуючи на неоднорідності протиріччя як поняття, Н. Д. Арутюнова пише, що під нього підводяться несхожі між собою явища – логічна контрадикторність (недопустимість співприсутності в тексті твердження і заперечення однієї думки), несумісність семантичних компонентів, невідповідність синтаксичних зв'язків семантичним відношенням, розлад між комунікативними цілями мовця і смыслом або пресупозиціями висловлення, одночасна співвіднесеність з різними точками відліку, емпірична неможливість інтерпретувати речення за зразком устрою нашого світу тощо [5, с. 3]. Слід розрізнити логічну і когнітивну контрадикторності. Логічна контрадикторність базується на суперечливих судженнях, що виключають одне одного [12, с. 392; 13, с. 371]. При цьому одне із контрадикторних суджень є необхідно хибним, а інше – істинним. Логічні відношення між судженнями передбачають, що істинність одного з них означає хибність іншого і що третього, середнього, проміжного варіанта між ними не існує, тобто якщо відомо, що дане судження істинне, то контрадикторне йому обов'язково хибне. Вихід із контрадикторного протиріччя малоїмовірний.

Друга, когнітивна контрадикторність, яку іще називають когнітивним дисонансом, заснована не на взаємовиключних судженнях, а на та-

ких, що базуються на невідповідності дійсного і належного в епістемічному світі мовця. Так, у реченнях (1) *На вулиці холодно, але він пішов без шапки* та (2) *Він пішов без шапки, хоча на вулиці холодно* має місце певного роду когнітивний дисонанс. Тут мовець або не може, або не хоче, або не знає, як пояснити такий стан речей. Такі висловлення, які також кваліфікуються як суперечливі, можуть отримати різноманітну інтерпретацію, оскільки розуміння має плюральний, множинний характер.

Контрадикторність є не об'єктивним, а суб'єктивним явищем, причому не онтологічного, а когнітивного порядку. Тому важко погодитися з С. В. Кодзасовим, який виокремлює онтологічні (*Он толстый, но подвижный*) та епістемічні (*Уже девять вечера, а светло*) протиріччя [4, с. 209], оскільки, як вже згадувалося, фізичний світ не знає протиріч: невідповідність між значною масою тіла і нормальною рухомістю існує не у фізичному світі, а в голові людини-мовця, індивідуальний досвід якої засвідчує зворотнє. У нашому розумінні обидва висловлення, що їх наводить С. В. Кодзасов, належать до одного модального плану – когнітивного протиріччя.

Когнітивне протиріччя рефлектується в мові у вигляді контрадикторного відношення і відтворюється у плані вираження (на синтаксичному рівні) за допомогою словосполучення (*нопри, незважаючи на*), простого і складного речення – паратаксису чи гіпотаксису. Услід за іншими науковцями (напр., [14, с. 293; 15, с. 235]), складні речення з контрадикторною семантикою розуміються нами в широкому сенсі, тобто як категорія, що поєднує під одним дахом адверсативність / протиставність і концесивність / допустовість (*див. рис. 2*). При цьому наголосимо, що формою втілення протиставного смислу є складносурядне речення (ССР), а допустовості – складнопідрядне (СПР) і що обидві ці форми можна вважати універсальними для природних мов.

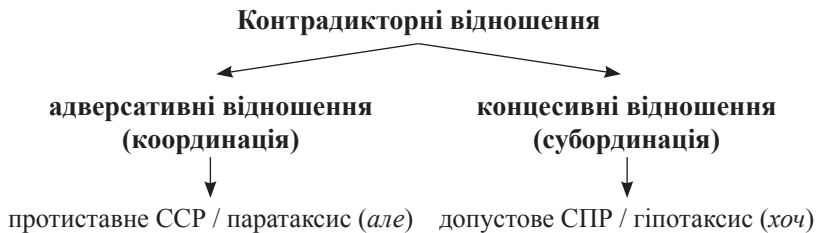

Рис. 2. Контрадикторні відношення в синтаксисі

Когнітивний дисонанс контрадикторного порядку зумовлюється не хибною інтерпретацією знака, а взагалі відсутністю інтерпретації, тобто воно є простим констатуванням факту відсутності якого-небудь пояснення – в силу незнання і / або нерозуміння – того стану речей, що їх спостерігає та омовлює мовець. У будь-якому разі не можна не погодитися з думкою про те, що „суперечливі судження – ознака складності й крихкості світу, вони виражають прагнення зрозуміти ці властивості світу й гідно сказати про досягнуте розуміння” [7].

Іншої точки зору щодо модальної основи контрадикторного речення дотримується Р. С. Сівець, який вважає, що протиріччя між двома пропозиціями в СПР і ССР зумовлене „когнітивним збоєм” у розумінні причинно-наслідкових відношень, і наголошує на відсутності значеннєвої тотожності між ними [9, с. 246]. Різницю між адверсативністю і концесивністю він пояснює комунікативно-епістемічним фактором: мовець не знає, чому трапилося саме так, а не інакше. Залежно від того, як мовець тлумачить стан речей, який є об’єктом його рефлексії, він використовує або адверсативний, або концесивний способи упаковки інформації. У першому випадку акцентується протиріччя між реальним і належним (нормативно очікуваний наслідок не реалізувався), а у другому – констатується нелогічний наслідок без будь-якої емоційної оцінки. Не можна не погодитися з міркуваннями дослідника стосовно двох епістемічних модусів: „знаю – не знаю”, „розумію – не розумію” [9, с. 247]. Використання концесивного гіпотаксису базується на презумпції мовця „*Я не знаю, чому саме так сталося*”, адверсативного паратаксису – „*Я не розумію, чому саме так сталося*”. Солідаризуючись з цією думкою, ми вважаємо, що і протиставність, і поступка базуються на протиріччі між належним і реальним, тобто на фактичному, а не на очікуваному наслідку. Справді, в реченнях (1, 2) ми сигналізуємо протиріччя між дійсним і очікуваним наслідками. Зрозуміло, що в такому ракурсі концесивні відношення близькі до протиставних, оскільки обидва вони базуються на семантиці протиріччя: протиставність втілюється у форму паратаксису, а концесивність – гіпотаксису, чим підкреслюється автономність, незалежність і скоординованість (1) або, навпаки, субординативно-ієрархічна залежність (2) двох позамовних ситуацій, які сумісно потрапляють у фокус уваги мовця.

Підводячи *підсумок*, наголосимо, що протиріччя є феноменом міждисциплінарного порядку: філософія вважає його джерелом будь-

якого розвитку, соціологія – рухомою силою соціальної боротьби, розрізняючи антагоністичні, неантагоністичні та дисоціативні його різновиди, а психологія – як інтерсуб'єктну конфліктологічну колізію. Інтердисциплінарні витлумачення протиріччя уможливорюються за рахунок фокусування уваги на внутрішньому світі людини з двома його іпостасями – емоційною та інтелектуальною, відповідно до чого виокремлюються два найузагальненіших типи протиріччя – емоційне та когнітивно-логічне.

Когнітивне протиріччя (когнітивний дисонанс) має складну таксономічну організацію, підрозділяючись на типи (екзо- і ендокатегоріальні), види (аномалія, девіація, контрарність, контрадикторність), класи (амбівалентні, контрастні, нонконформні, дисонансні, парадоксальні, абсурдні). Останні виділяються на підставі м'якості або суворості / гостроти протиріччя. Когнітивне протиріччя рефлектується в мові у вигляді контрадикторного відношення / смислу, що є категорією логіко-граматичного порядку, яка відбиває комплексну думку як результат накопиченого досвіду, з'ясування та узагальнення найістотніших зв'язків між фактами, подіями і явищами об'єктивної дійсності. Контрадикторність відбиває ідею невідповідності між належним і реальним, і відтворюється за допомогою словосполучення, простого речення, складного речення (протиставного паратаксису чи допустового гіпотаксису) тощо. Суттєвою різницею між адверсативним і концесивним способами кодування протиріччя є їхні когнітивні витоки, які мають епістемічне підґрунтя – фактори „знання” і „розуміння”. У зовнішньому фізичному світі протиріччя немає, бо воно не існує поза діяльністю людини. Протиріччя – це відбиття внутрішнього світу людини і зовнішнього світу соціуму.

Перспективним у плані подальших наукових розвідок видається більш детальне дослідження контрадикторних конструкцій у вигляді польових структур, які зможуть посприяти експланаторності їхньої когнітивної семантики та функціонально-комунікативної специфіки.

Список використаної літератури

1. Бюлер К. Теория языка. Репрезентативная функция языка / К. Бюлер; пер. с нем. – М. : Прогресс, 2000. – 528 с.
2. Вригт Г. Х., фон. Логико-философские исследования / Г. Х. фон Вригт; общ. ред. Г. И. Рузавина, В. А. Смирнова. – М. : Прогресс, 1986. – 600 с.
3. Гегель Г. Наука логики : в 3-х т. / Г. В. Ф. Гегель. – М. : Мысль, 1971. – Т. 2. – 248 с.

4. Кодзасов С. В. Интонация контраста и противоречия / С. В. Кодзасов // Логический анализ языка : Противоречивость и аномальность текста. – М. : Наука, 1990. – С. 203–212.
5. Логический анализ языка : Противоречивость и аномальность текста / отв. ред. Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1990. – 280 с.
6. Психологическая энциклопедия / отв. ред. Р. Корсини и А. Ауэрбах. – 2-е изд. – М. [et al] : Питер, 2006. – 1876 с.
7. Синельникова Л. Н. Конtradикторные аномалии сквозь призму процесса вербализации [Электронный ресурс] / Л. Н. Синельникова. – Режим доступа: <http://experts.in.ua/baza/analitic/detail.php?ID=11225>
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля, 2006. – 716 с.
9. Сівець Р. С. Когнітивно-семантична специфіка конtradикторних відношень у сучасній англійській мові : Серія 9 / Р. С. Сівець // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – Вип. 2. – С. 245–249.
10. Современная западная социология : Словарь. – М. : Политиздат, 1990. – 432 с.
11. Танеев Б. П. Противоречия в языке и речи : монография / Б. П. Танеев. – Уфа. : БГПУ, 2004. – 472 с.
12. Философский словарь / Отв. ред. И. Т. Фролова. – 5-е изд. – М. : Полит. лит-ра, 1986. – 590 с.
13. Философский энциклопедический словарь / отв. ред. Е. Ф. Губский. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 576 с.
14. Quirk R. A. Concise Grammar of Contemporary English / R. Quirk, S. Greenbaum. – N.Y. : Harcourt Brace Jovanovich Inc., 1973. – 484 p.
15. Stuurman F. Two Grammatical Models of Modern English : the old and the new from A to Z / F. Stuurman. – L., N.Y. : Routledge, 1993. – 301 p.

Е. А. Лымаренко

ТАКСОНОМИЗАЦИЯ ПРОТИВОРЕЧИЯ В ЛИНГВИСТИКЕ

В статье рассматриваются междисциплинарные особенности феномена „противоречие” (а именно: в философии, социологии, психологии, когнитивистике). С точки зрения последней предлагается логико-семантическая таксономизация типов, видов и классов противоречия, где наибольшее внимание уделяется конtradикторности как лингвокогнитивному явлению, проявляющему себя в языке в виде сложносочиненного предложения с противительными / адверсативными отношениями (паратаксис) и сложноподчиненного предложения с отношением уступки / концессивности (гипотаксис).

Ключевые слова: противоречие, таксономия, когнитивный диссонанс, экзогенный, эндогенный, контрадикторность, адверсативность, concessивность.

О. А. Лымаренко,

Candidate of Philology,

Associate Professor of English Grammar Department

Odesa I. I. Mechnikov National University,

24 / 26, Frantsuzky Blvd., Odesa, 65058, Ukraine,

tel.: (048)776-11-15

lylymar@rambler.ru

TAXONOMY OF CONTRADICTION IN LINGUISTICS

Summary

This paper presents interdisciplinary peculiarities of contradiction in philosophy (as the origin of any development), in sociology (as the generator of social struggle), in psychology (as intersubjective conflict collision) and in cognitive science (the last focused on the inner emotional and intellectual state of a human being). The cognitive contradiction has a complicated taxonomy organization and is reflected in speech as a logico-grammatical category of contradictory relations. They reveal lack of correspondence between proper and real facts and can be performed in word combinations, simple, compound or complex sentences. The last two syntactic constructions being the main structural representatives of contradiction, we distinguish adversative relations in parataxis and those of concession in hypotaxis. The difference between these two structures lies in cognitive perception based on epistemological factors of „knowledge” and „understanding”.

As the cognitive contradiction shows incompatibility of two denotational situations, we consider it to be of lingua-cognitive nature which appears in homo mentalis’s mind as the result of the cognitive dissonance and which has external expression only with the help of a language. There’s no contradiction in the physical world; it doesn’t exist separately from people’s activity but it exists in their internal and external (social) perception of this world.

Key words: contradiction, taxonomy, cognitive dissonance, exogenous, endogenous, adversative / concessive relations.

УДК 821.161.1’373:794.1:82-312.1Набоков

И. В. Мурадян,

кандидат филологических наук,

доцент кафедры русского языка